

Primo Convegno Internazionale sulla traduzione della letteratura italiana in Spagna (1300-1939). — Del 13 al 16 d'abril de 2005 ha tingut lloc, a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona, el Primer Congrés Internacional sobre la traducció de la literatura italiana a Espanya. L'organització ha anat a càrrec dels membres del Projecte Boscán, un grup d'investigació que, coordinat per la Dra. María de las Nieves Muñiz Muñiz, es dedica a l'estudi de les versions castellanes i catalanes d'obres pertanyents a la literatura italiana. En aquest marc de recerca s'han encabint les intervencions d'estudiosos procedents de la hispanística, de la catalanística i de la italianística, sense oblidar les aportacions precípues que han vingut de l'àmbit dels especialistes de literatura comparada. Els treballs que s'han succeït durant les quatre jornades del Congrés han estat repartits segons el criteri cronològic de les traduccions. Ara bé, abans de passar-los en ressenya, caldrà destacar la conferència inaugural de Cesare Segre —que, recordem-ho, va ser proclamat doctor honoris causa per la UB l'any 2004— sobre «Il significato culturale della traduzione del *Furioso* di Jerónimo de Urrea». En la mateixa sessió introductòria, han estat presentades les innovacions que, sota la direcció de Muñiz, han portat a terme Cesáreo Calvo Rigual i Ursula Bedogni per perfeccionar l'estructura de les bases de dades i la biblioteca telemàtica del Boscán. Fet i fet, la manera millor per entendre el repte metodològic que ja es fa explícit en el subtítol del congrés (*Traducción i tradició del text: de la filologia a la informàtica*) és visitar la pàgina WEB del Projecte <http://www.ub.edu/boscan>. Allà hom podrà constatar els resultats de la informatització de les obres originals i traduïdes o consultar l'immens *work in progress* que és la catalogació raonada de les versions espanyoles i catalanes fins ara localitzades en biblioteques públiques i privades.

La traducció medieval i humanística era l'argument comú de les ponències de la primera jornada, amb una preponderància natural cap a les versions que remetien a les obres de les *tre corone* de la literatura italiana i a la seva tradició. És el cas dels treballs de Juan Miguel Valero («*Commentum super poema Comedie Dantis* de Pietro Alighieri: BNM ms. 10207») i Clauddia Piredda («Per un'edizione critica del *Paradís* di Andreu Febrer»); de Giuseppe Mazzocchi («*Il De vita solitaria* in Spagna, tra filologia e storia della traduzione») i Laura Calvo Valdi-

vieso («Les versions catalana y castellana de la *Regio Institutio* de Petrarca); i, finalment, de Paolo Cherchi («Le *Genealogiae* del Boccaccio nel Tostado»), Juan Carlos Conde López («Las traducciones del *Decameron* al castellano en el s. xv») i Lorenzo Bartoli («Politica e filologia: a proposito della versione castigliana delle *Vite* di Dante e del Petrarca di Leonardo Bruni»).

Respecte a la prosa, l'interès ha recaigut sobre el *Milione*, amb les intervencions de Maria Luisa Meneghetti («Sulla ricezione di Marco Polo fra Catalogna e Aragona»), que ha demostrat la independència entre la traducció aragonesa i la catalana, i Manuel Carrera Díaz («El libro de Marco Polo en la traducción de Santaella»), o s'ha desplaçat cap a l'hagiografia (Emili Casanova, «Santa Caterina de Sena en català: la traducció de Tomàs Vesach»). Finalment, María Morràs («Traducciones y lectores en el s. xv hispánico») ha donat un model per a una tipologia de la recepció a Espanya de l'humanisme italià.

Mereix un discurs a part la presentació del retrobament d'una traducció medieval feta per Curt J. Wittlin («Una versió catalana del *Fiore di virtù*, fins ara desconeguda: BC 2012») que, tot i el salt cronològic, caldria posar al costat de la descoberta d'un manuscrit del segle XVII il·lustrada per Alberto Bleuca («Una traducción inédita de la *Eromena* de Biondi»).

Les intervencions del següent grup d'especialistes es van organitzar al voltant del tema «Traducció, recepció i imitació al Renaixement». Així, doncs, un sector d'estudiosos ha resseguit les traces de les versions de Petrarca, (José María Micó, «Fortuna española de un verso de Petrarca: *Rvf I*, 11» i Jordi Canals, «Tres traductores quinientistas frente al *Canzoniere* de Petrarca: Usque, Garcés, Trenado de Ayllón»), del petrarquisme (Antonio Gargano, «Da Sannazaro a Garcilaso: traducción e transcodificación: a proposito della seconda egloga») i de l'arriostisme a Espanya (Ana Vian Herrero, «Ariosto, Hernando de Alcocer y “Cristoforo Gnofoso”: versiones y visiones»). Ben representat també ha estat el camí de la prosa narrativa i dels tractats, amb les ponències de Rosa Navarro («Masuccio y su presencia en la narrativa española del siglo xv»), Montserrat Casas («Recepció i influència de les *Relaciones universales* de Giovanni Botero a Espanya»), Cesáreo Calvo Rigual («La tradizione del testo nella traduzione cinquecentesca spagnola del *Galateo*»), Ángel Gómez Moreno («La recepción de *El Cortesano* en España») i María José Vega («Las bestias felices: *La Circe* de Gelli en España»).

Amb el títol «Barroc i Segle d'Or», s'ha recollit un sector d'estudis que, tot i ser més exigü, no ha resultat pas menys interessant. A més de la descripció de la traducció autògrafa de l'*Eromena* descoberta per Bleuca, s'assenyalen les intervencions de Davide Conrieri («Un traduttore secentesco dall'italiano: Antonio Vázquez»), que ha desvelat la identitat del traductor de Boccacini, i dues exposicions de treballs simètrics respecte al tema del congrés, el primer, presentat per Salomé Vuelta, que consisteix en el projecte de recerca de la Universitat de Pisa, «Scambi letterari e traduzioni tra l'Italia e la Penisola Iberica nell'epoca rinascimentale e barocca» i, el segon, a càrrec de Marco Santoro i Silvia Zanini, «La fortuna editoriale delle opere spagnole in Italia nei secoli XVI e XVII». En l'àmbit temàtic de la recepció i la traducció al segle XVII, s'han inserit els estudis de Guillermo Serés («Possevin entre Huarte y Gracián: el cultivo del ingenio y la imaginación creativa»), i de Carlos Vaíllo («Las traducciones de Malvezzi en España: en especial del *Davide perseguitato*»).

Els treballs que atenyien l'època moderna han reservat algunes novetats importants com en el cas de les intervencions de Cristina Barbolani, sobre la primera traducció espanyola del *Filippo* di Alfieri, d'Ángeles Arce, sobre una traducció anònima manuscrita de les *Novelle galanti* de Giambattista Casti, i de Daniela Aronica, que ha demostrat l'originalitat de la traducció de l'*Ortis* de Foscolo publicada per Bergnes al 1833. Finalment, en els estudis del segle XIX s'enquadra l'anàlisi lingüística de Juan Gutiérrez Cuadrado d'un text científic («Léxico químico italiano en la traducción de un manual del siglo XIX: Carbonell traductor de Mojon»).

La darrera sessió, sobre les traduccions del Nou-cents, ha estat el terreny privilegiat pels estudiosos de les relacions Itàlia-Catalunya, a partir de Giuseppe Grilli («Dante in catalano: traduzioni dell'ultimo canto del *Paradiso*») fins a Miquel Edo («Pascoli tradotto da Maria Antònia Salvà: ritmo e autocensura»), passant per Francesco Ardolino («Tomàs Garcés, traduttore di Caterina da Siena») i Rossend Arqués («La *Vita Nova* nella nuova Catalogna»).

El llistat ha estat llarg i no tindria sentit deturar-se en una anàlisi més detallada de cada intervenció, ja que la publicació de les Actes, a cura de María de las Nieves Muñoz Muñoz, és prevista per a la primera meitat de 2006. Ara tan sols queda espai per a unes reflexions més generals. L'estudi del text literari a través les traduccions implica una capacitat d'anàlisi global que pot ser vehiculada de manera molt diferent, i aquest congrés ha demostrat les possibilitats calidoscòpiques que el doble objecte d'estudi —això és, el text original i les seves versions— és capaç de produir. Amb la qual cosa, les perspectives dels participants s'han desenvolupat en un ample ventall, que va de les aproximacions sociològiques a la predominança dels aspectes ecdòtics, o de l'anàlisi lingüística a l'estudi de la recepció. I, malgrat els quatre dies de durada del congrés, sempre hi ha hagut una bona aflluència de públic, amb una assistència que s'ha mantingut constant per part dels estudiants. Tanmateix, la consideració més rellevant va més enllà dels resultats contingents i rau en les formes que han d'assumir els *studia humanitatis* per enfrontar-se amb els intents d'una nova sectorialització de la cultura i en la necessitat per l'*homme de lettres* d'apropiar-se professionalment dels instruments que li ofereix la tecnologia. Aquest congrés i, més en general, tot el plantejament del Projecte Boscán representen una resposta possible a aquestes noves exigències metodològiques i, alhora, epistemològiques. [F. A.]